

1767

Jan Matthias Öhlers

Het verhaal van een Duitser in Suriname

Op 1 november 1767, vierenveertig dagen nadat het zeilschip De Valk uit Holland vertrok, manoeuvreert kapitein Nieman met grote precisie en behendigheid zijn schip door de monding van de Surinamerivier. Door de sterke stroming en de matige wind wordt veel gevraagd van zijn stuurmanskunst.

De vorige nacht hebben de passagiers nauwelijks geslapen. Opgewonden wachten zij het moment af dat ze eindelijk aan land kunnen gaan. Verwachtingsvol zijn ze over het land dat hen voorspoed en rijkdom zal brengen. De nieuwe wereld waar zij hoopvol naar hebben uitgekeken.

Langzaam vaart het schip over de rivier en schuift het land in al zijn schoonheid voorbij. Eerst de zwamp die een eeuwig gevecht levert met de zee, even later de bosrijke oevers en plantages waar de ogenschijnlijke rust de tragiek van het slavenbestaan verhuult. Op de rivier glijden korjalen stroomafwaarts voorbij. De half ontblote roeiers zwaaien vriendelijk naar De Valk.

Langs de rivier staan stenen fortentinnen waar de Hollandse vlag wappert en militairen met geweren op de schouders bovenop de kantelen hun wachtroep de lopen. De passagiers kijken hun ogen uit. Het is warm. Het zweet loopt langs hun gezicht en lichaam. Enkelen proberen met hun doorweekte zakdoek vergeefs het voorhoofd droog te deppen.

Na een paar uur varen gaat het schip voor anker vlak bij de haven. Even later worden kapitein Nieman en zijn passagiers met roeiboortjes opgehaald en naar de wal gebracht. In de haven liggen veel zeilschepen dicht bij elkaar.

Op de kade is het rumoerig. Sjouwers lopen gebukt onder het gewicht van zware balen van de opslagloodsen naar de bootjes. Verderop is de markt met een overvloed aan vis, tropische vruchten en allerlei vreemde dieren. Met luide stem proberen de marktlieden hun waar te slijten.

Als het bootje de kade nadert kijkt Jan Matthias Öhlers uit Duitsland gespannen toe. Hij is één van de acht passagiers die met het zeilschip De Valk de grote oversteek hebben aangedurfd. Zonder zich te realiseren zal hij weldra geschiedenis schrijven. Als eerste Öhlers zal hij voet op Surinaamse bodem zetten. Hier begint de Surinaamse geschiedenis van de familie Öhlers.

Gretig neemt Jan Matthias de beelden en geluiden in zich op, ruikt hij de geur van kruiden en mensen. Hij raakt er van in vervoering. Zijn gedachten zijn ver afgedwaald. Hij schrikt wanneer kapitein Nieman hem op zijn schouder tikt en verzoekt aan wal te gaan. Geholpen door de stevige roeiers, stapt hij voorzichtig op de kade. De vaste grond voelt vreemd. De drukte op de kade is overweldigend. Hij krijgt het benauwd en snakt naar lucht. Een baal katoen drukt hem bijna omver. De sjouwer van de baal kijkt hem meewarig aan, zegt iets wat hij niet verstaat en loopt mopperend door. Als hij weer op adem is gekomen pakt hij zijn koffers, bedankt de roeiers en kapitein Nieman en loopt de kade af op weg naar zijn bestemming. Planter wil hij worden. In een land dat hij alleen uit de verhalen kent.

Aan alles voelt hij aan dat de weg naar planter lang en zwaar zal zijn.

Zo stel ik mij voor hoe onze voorvader Jan Matthias Öhlers als eerste Oehlers in Suriname aankwam. Jan Matthias Öhlers moet rond 1740 in Duitsland geboren zijn. Als zoon uit een Hamburgs gezin, verliet hij in 1767 Duitsland.

Tot diep in de 18de eeuw vertrokken veel Duitsers naar Suriname en andere kolonies, vooral gedreven door de slechte economische omstandigheden. Hamburg beleefde vanaf 1763 een zware recessie en zou pas jaren later hiervan herstellen.

In het journaal van de Gouvernements Secretarie van 1686-1828 (Nationaal Archief, toegang 1.05.10.01, inventaris nr. 9) wordt melding gemaakt van de aankomst van het schip de Valk met kapitein Daniel Nieman op 1 november 1767 in Suriname. Aan boord bevonden zich een achttal passagiers: *Jan Matthias Öhlers, Jacobus Turenhout, Gerard Ludolph van Lintig, Henricus Gasten, Christiaan Jacob Koster, Jacob van Schulenburg, Nathan Jacob Davids en Rudolph Beerenberg.*

Ook wordt een deel van de lading in het journaal omschreven: *4000 grauwe moppen; 8 vaten kalk; cement; een vaatje loodwit; kist met diverse verfstoffen; 3 ? traan; voor 't garnizoen een kist monterings goed en monsterrollen van 12 Militaire recruten.*

Uit verschillende testamenten en kerkelijke registers (o.a. van het Nationaal Archief), blijkt dat Jan Matthias Öhlers drie zonen had met Nanette (een vrije mulatin) en een dochter met de slaafgemaakte Lucretia. Verder valt uit zijn testamenten en de plantageregisters op te maken, dat hij samen met ene Sichterman eigenaar was van de plantages Alsimo aan de Warappakreek en Edenburg aan de Commewijne. Op deze plantages werden katoen en koffie verbouwd. Daarnaast was Jan Matthias Öhlers administrateur/huurder op de volgende plantages: Aurora (suiker) en Bellasoir (suiker) a/d Paulus kreek; Badensteyn (koffie) en Bethlehem (koffie) a/d Warappa kreek.

Jaques Henry Francoise Oehlers, 1875 - 1942
bet-achterkleinzoon van Jan Matthias Öhlers.

De geschiedenis van Jan Matthias Öhlers en zijn nazaten is op basis van gegevens uit verschillende archieven, opgetekend in de kroniek "Umasma-taki". 12 generaties en ca. 275 jaar Oehlers geschiedenis als resultaat van een lange zoektocht.

Voor informatie m.b.t. het genealogisch onderzoek van de familie Oehlers, kunt u mij mailen,
erwin.oehlers@gmail.com